

PROBLEMA CONFLICTELOR SOCIALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

ANA PASCARU

Un atribut incontestabil al tuturor societăților de la începuturi și până în prezent continuă să rămână conflictele. Pe parcursul istoriei civilizațiilor, conflictele s-au manifestat sub diferite forme, dar cel mai frecvent sub formă de probleme cu un divers spectru social, economic, politic etc. La rândul lor problemele, indiferent de propunerea pe care o dețin, necesită o soluționare cât mai eficientă. Lucru destul de dificil pentru orice societate și nu numai din motivul că aceasta duce la schimbări în realitatea care s-a impus, dar și că rezultatele obținute nu satisfac întru totul atât grupul sau grupurile sociale implicate, cât și pe cele care nu au fost implicate. Deoarece, în timp, pot interveni mult mai multe schimbări decât ar fi putut fi prevăzute. Situația de cauză în această ordine de idei impune societății să faciliteze condiții optime ce ar conține și un anumit grad de autoameliorare în cadrul ei. Acest fapt ar permite o descătușare a grupurilor sociale, dar și o conlucrare mai eficace atât în cadrul fiecărui grup, cât și între grupuri și societate.

Conceperea importanței acestui deziderat din partea societății i-a permis, pe parcursul istoriei, să depășească incertitudinile timpurilor vitrege. Ceea ce nici pe departe nu înseamnă că acest lucru a reușit tuturor societăților. Pentru că, conform practicii acumulate, gradul de soluționare a problemelor în cadrul social este direct proporțional cu existența societății însăși indiferent de nivelul ei de organizare-dezvoltare etc. Deoarece conflictele care se declanșează în urma nerezolvării problemelor destabilizează la maximum situația, după care controlul devine mult prea greu sau imposibil de efectuat. Consecințele rămânând a fi imprevizibile nu numai pentru o societate concretă, ci și pentru comunitatea anterioară, întrucât nivelul de raporturi externe a cunoscut o evoluție nemaîntârnită până în prezent.

Continuând în aceeași arie e cazul să diversificăm influența și interdependența dintre societate și conflicte, care în mod obligatoriu impun o tratare corectă a stării reale. Pentru aceasta vom încerca să analizăm atât disponibilitatea societății, cât și caracterul și esența conflictelor. Conform propriului său statut, societatea are dreptul de a-și alege singură modul în care va activa. Totodată, ea nu este pe deplin sigură că dezideratele impuse sau propuse de ea vor fi, în egală măsură, acceptate de grupurile sociale care activează în cadrul său. Momentul esențial ține de faptul dacă dezvoltarea societății este în baza valorilor general umane și naționale sau este prada unor ideologii perimate ce contravin legilor obiective de prosperare. De facto, de aici în mare măsură depinde cum vor evolua lucrurile în societate : se va tinde spre asigurarea ei cu un activism ce exprimă esența

reală a stării de lucruri, ori acesta va fi pur și simplu o doleanță dată drept realitate.

În acest context, conflictele reflectă, la rândul lor, realitatea în măsura în care ele nu numai că pot influența sau stăruia asupra realității, dar și limitele în care pot fi depășite divergențele ce s-au acumulat. După caracterul lor conflictele pot fi atât naturale, cât și artificiale. Cu toate acestea este foarte dificil să definești hotarele unuia de celălalt. Pentru că odată cu clasificarea, cunoscută de acum, intervin și unele momente specifice pe care le-a creat societatea dată sau i-au fost impuse de situații imprevizibile. Conform clasificării cunoscute, conflicte naturale sunt considerate cele care sunt generate de transformările sociale și contribuie la asigurarea unui dinamism continuu în societate. Referitor însă la conflictele artificiale, diversitatea lor continuă să evolueze și de aceea este dificil nu atât cât privește specificitatea lor, cât pronosticarea influenței asupra consecințelor în urma declanșării unui atare conflict. Pentru că scopurile unui conflict artificial de obicei nu constă în a aplana spiritele sau în a căuta soluțiile necesare. Dimpotrivă, ignorarea realității și mizarea doar pe obținerea cât mai multor dividende, începând cu lupta pentru putere și terminând cu obținerea unui loc cât mai avantajos în preajma repartiției sau distribuirii bunurilor materiale. Distribuie care în aparență pare a fi ceva neînsemnat, în realitate poate fi altceva după cum vom vedea pe parcurs.

Stăruim asupra analizei caracterului pe care îl poate avea conflictele din motivul unei mai ample înțelegeri a evaluării conflictelor în societatea moldavă. Societate care în ciuda incertitudinilor timpurilor a fost și tinde să reapară pe cupola civilizației umane. Evident, cadrul de apariție nu mai poate fi acela care a existat, însă nici omiterea principiilor care stau la baza funcționării societăților existente nu ar întregi cadrul ei social. Pe acest fundal un rol aparte revine modului în care se vor constitui raporturile: dintre grupurile sociale, în interiorul fiecărui grup, dintre generații cât și cele interpersonale, interetnice etc. Lucru destul de dificil în condițiile când decenii la rând nu numai societatea a fost returnată de la valorile reale, dar și cetățenii ei, din generație în generație au fost lipsiți de posibilitatea de a se familiariza cu rostul lor în activitatea de zi cu zi.

Odată cu omiterea valorilor — fapt neobișnuit — s-a produs și schimbarea din temelie a structurii sociale. Starea normală a societății a fost înlocuită cu o teorie științifică, care, după cum s-a constatat, contravine legilor obiective de dezvoltare. Astfel, în societate s-au constituit relații și raporturi nu între grupuri sociale care existau cu adevărat, ci între clase. Cu alte cuvinte inexistența lucrurilor a devenit tradiție, tradiție care a afectat toate domeniile de activitate. În primul rând, s-a contribuit substanțial la devalorizarea unuia din pilonii de bază ai societății — principiul muncii, principiu care a fost și rămâne a fi unicul mijloc de autoafirmare și prosperare a fiecărei societăți cât și a fiecărui om. În condițiile actuale, însă, el capătă o nouă nuanță care în mod substanțial influențează asupra întregii vieți sociale.

Omiterea structurii sociale reale cât și crearea de nouvalori în detrimentul celor reale în condițiile tergiversării spre economia de piață a conturat și mai mult aceste vicii. În cadrul luptei pentru debarasarea de sistemul vechi, căile care se aleg pentru soluționare de cele mai multe ori sunt aceleași doar oamenii se schimbă. Afectarea valorii, în primul rând a

muncii, a permis în cadrul revenirii la formele de proprietate o reală încadrare în activitatea social-utilă, dar nu s-a asigurat cadrul juridic conform căruia fiecare membru al societății să fi primit cota respectivă. (De fapt aceasta nu este o invenție a noastră ci o cale prin care au mai trecut și alte societăți). Lipsa cadrului juridic a dus la improprietărea în exclusivitate a categoriilor de cetățeni care s-au aflat în bună vecinătate atât cu funcția pe care o deținea de la sistemul vechi, cât și cu noii veniți.

Evident că în această situație rupturile sociale devin mult mai grave deoarece sunt afectate nu numai legăturile și obișnuințele deja constituite, dar și nivelul de trai. Mai mult decât atât, printr-o scădere considerabilă are loc o adevărată sărăcire a grupurilor sociale slab asigurate și nu numai din motiv de vârstă. Cea mai mare tragedie socială ține de faptul că din lipsa unor programe sociale sunt atacați reprezentanții vârstei a treia și viitorul societății. Reprezentanții vârstei a treia sunt cei care au muncit din greu și sunt prost plătiți respectiv prin pensie. Cei din generația tânără între 16—23 ani, dispun de prea puține posibilități care le-ar permite să se afirme, începând cu studiile și terminând cu locurile de muncă.

Din cele relatate mai sus se poate lesne observa următoarele. Datorită măsurilor insuficiente care să reglementeze divergențele ce au apărut, cât și cele dintre vârstnici și cei tineri, ele pot degenera în forțe ostile, chiar instigante pentru a destabiliza situația și a-și realiza propriile interese.

Tabloul conflictual în societate e întregit și de speculații de alt ordin. Spre exemplu, relațiile interetnice care prin străduința forțelor alogene, cât și cu concursul unor reprezentanți ai moldovenilor, au împins neînțelegerile interetnice, neesențiale în raport cu starea socio-economică a mării majorități a populației, până la un război civil pe care societatea nu va fi în stare să-l depășească încă mult timp. În acest conflict înarmat — s-au pierdut vieți omenești, s-au distrus destine de la cele personale până la cele de neam, la care s-au adăugat pierderile de valori și bunuri materiale care ar fi putut fi folosite în alte scopuri, inclusiv și pentru depășirea multiplelor probleme.

Anterior susțineam ideea că de-a lungul istoriei civilizației conflictele sunt acea forță motrică care asigură un grad de dinamism menținând astfel toate celelalte activități. Chiar dacă e liniște sau dezordine conflictele continuă să domine viața socială. În condițiile noastre când revenim la cursul normal de activitate a unei societăți nu ar fi nimic neobișnuit dacă s-ar încerca, pentru depășirea divergențelor de rând, intensificarea adoptării și implementării în uzul social a cadrului juridic cu formarea mecanismului care ar bara întrucâtva posibilitățile forțelor revanșarde, organizațiilor și partidelor politice de a folosi nemulțumirile și divergențele în societate în detrimentul atât a celor implicați în conflict, cât și a comunității în general.

Importanța formării unui atare mecanism este condiționată și de motivul că, în fond, nici una din forțele care pretind să utilizeze divergențele sociale în scopuri de grup, destabilizând intenționat situația și venind la conducerea societății, nu numai că nu vor fi în stare să soluționeze necesitățile celor care i-au susținut, dimpotrivă situația se poate înrăutăți peste măsură, dar și reveni la trecutul nu prea îndepărtat. Cu alte cuvinte din nou se încearcă metoda bine cunoscută : scopul scuză mijloacele. Promisiunile de renaștere și prosperare a întregii comunități rămân

doar la nivelul bunelor intenții. Pentru că drumul revenirii în albia normalului se poate obține numai printr-o muncă cu multiple dificultăți atât de ordin fizic și moral, cât și în spațiu și timp. Celelalte căi nu sunt decât o simplă inducere în eroare a grupurilor implicate, care în cele din urmă se va solda cu o victorie mai mult formală decât reală.

Dificultățile legate de rezolvarea conflictelor în societate în mare măsură în parte și de mentalitatea deformată a majorității grupurilor implicate, plus aria lor de desfășurare. Deoarece odată declanșându-se poate implica și grupuri sociale care pentru început nu fuseseră implicate. Această stare de lucruri însoțită de haosul care se produce, poate fi folosită în scopuri de grup. Cum este cazul cu greva studenților: se vehicula ideea că soluționarea doleanțelor lor vor fi în detrimentul altor grupuri sociale în toamna lui 1992. Nu-i vorba că nu a existat o atare realitate, dar modul fătis în care s-a încercat înlocuirea greutăților de ordin economic cu cerințe politice. În acest context rezonabil apare întrebarea: *oare să nu fi știut de la bun început liderii grevei, că în subtextul cerințelor lor, ele sunt cele politice și nu cele cu adevărat economice?*

Tabloul conflictual va mai persista în această postură încă multă vreme, drept urmare a omiterii legităților procesului de consecutivitate a generațiilor. Pentru că moștenirea nonvalorilor în societate s-a transmis nu numai generației tinere, ci generației în creștere în general. Iar nereușitele, greșelile și peregrinările sociale în multe cazuri contribuie de fapt ca la o bună parte din cei tineri și maturi să se cristalizeze trăirile din timpul vremurilor de rea pomină pentru umanitate, ca ceva foarte bine venit pentru ei. În fond nu este nimic ieșit din comun, doar până în momentul în care devii conștient de faptul că năzuințele și tendințele generațiilor de astăzi riscă să nu mai fie susținute de creșterea numerică a celor care mâine vor veni la conducerea societății.

O altă sursă a conflictelor sociale constă și în așa-zisa lege a participării prin care opoziția de interese dintre grupuri, în condiții generale, îi poate determina pe membrii unui grup să accepte pasiv o situație contrară. Acest efect pervers a constituit obiectul de studiu al lui Mancur Olson în *The Logic of Conflict Action* în urma căruia s-a constatat că pasivitatea de care dau dovadă membrii grupului este rezultatul faptului că având un interes comun, conștient de acest interes și având mijloacele de a-l atinge nu întreprind nimic în general pentru a-l atinge. Explicația acestui fenomen este că, comunitatea de interese, chiar dacă e și evidentă pentru toți, nu e suficientă ca să promoveze acțiunea comună, ce permite realizarea interesului tuturor. Cu alte cuvinte logica acțiunii colective și logica acțiunii individuale sunt două lucruri diferite.

În condițiile haosului socio-economic și politic se întregeste starea contradictorie și faptul că acțiunile ce se întreprind de diferite grupuri de cele mai multe ori nu sunt definite, asemănându-se mai mult cu o masă, dacă e să credem sugestiile expuse cu un secol în urmă de Gustav Le Bon, a căror acțiuni adesea sunt inconștiente. Iar ceea ce în aparență pare a fi intoleranță, autoritarism și conservatorism nu e altceva decât respingerea sau acceptarea în bloc a opiniilor, ideilor și credințelor care i-au fost sugerate, considerându-le fie adevăruri absolute, fie erori nu mai puțin absolute. Întotdeauna se întâmplă așa cum sunt credințele determinate pe calea sugestiei, în loc să fi fost susținute pe calea raționamentului. De fapt,

pentru societatea noastră aceasta rămâne în continuare o realitate ce poate fi confirmată prin multiple exemple.

Important, în această ordine de idei, pentru societatea moldavă rămâne a fi și o altă afirmație a lui Le Bon în *Psihologia maselor* : că adeseori moralitatea mulțimii de rând, cu ceea ce este recunoscut deja, poate fi scăzută, dar poate fi chiar și mult mai înaltă decât a indivizilor care susțin dezideratele lor. Pentru că ea (masa) rareori are drept călăuză interesul care constituie, în majoritatea cazurilor, mobilul exclusiv al individului izolat. Și dacă dezinteresul, resemnarea, devotamentul absolut pentru un ideal himeric sau real sunt considerate virtuți morale, în acest caz se poate conchide cu certitudine că masa posedă aceste virtuți la un așa nivel, pe care cele mai iluminate minți rareori l-au atins.

În contextul realității noastre e cazul să se ia o atitudine bine gândită față de faptul că, masa, deși e influențată de raționamente, gândește totuși mult în imagini, rămânând șocată de latura miraculoasă a lucrurilor. Și pentru ca ele (lucrurile) fie și miraculoase să intre în albia firescului și să persiste la rând cu celelalte necesități, în psihologia masei societatea ar trebui să faciliteze condiții agreabile pentru aceasta. Cu toate că, caracterul pe care îl poartă masa, ori masele în cadrul social, rămâne a fi divers. Iar pentru început, când grupurile sociale încă mai rămân să se constituie, ar contribui la o mai bună eficacitate a măsurilor care se întreprind pentru a ameliora divergențele abundente.

Drept corolar am menționa două momente care credem că rămân decisive. Unul ține de evaluarea societății moldave în condițiile în care structura socială, ca și celelalte activități se află abia la început de constituire, ceea ce în mod inevitabil contribuie la o sporire a divergențelor. Și nu numai din motiv că ar crește numărul de probleme nesoluționate, dar și că multe din ele sunt artificial impuse ca fiind de un grad net superior de forțele care se opun unei conlucrări conform legislației în vigoare. În aceste condiții contradicțiile pot atinge o cotă maximă după care poate urma o adevărată răzvrătire socială pe măsură ce grupurile, sau mai bine zis masele, neobișnuite cu primatul și valoarea muncii vor căuta să-și rezolve propriile neînțelegeri. Următorul moment care de fapt reiese din cel enunțat e slaba cunoaștere sau deloc a scopurilor și idealurilor progresiste de către mase, care va contribui la pierderea lor. Iar odată cu pierderea lor se pierde coeziunea, unitatea și forța cu care un popor, un neam se menține. Deoarece egoismul individual pune stăpânire și pe egoismul colectiv și ceea ce formează un popor, o unitate, un bloc sfârșește prin a deveni o aglomerație de indivizi care în mod artificial, pe un timp oarecare, mai stăruie să mențină tradițiile și instituțiile respective.